

אמר רב יוסף: מתוך ששקולה ירידת הגשמים בתחיית המתים, לפיכך קבעה אנשי כנסת הגדולה בתחיית המתים! שכשם שתחיית המתים מביאה חיים לעולם, כן ירידת הגשמים מביאה חיים לעולם. (12)

עוד שנינו "ושאלה, בכרכת השנים", וגם בזה דנה הגמרא: מאי טעמא?

אמר רב יוסף: מתוך שהיא צורך פרנסה, לפיכך קבעה בכרכת השנים שאף היא שאלת פרנסה.

עוד שנינו: "הבדלה בחונן הדעת", וגם בזה דנה הגמרא: מאי טעמא?

אמר רב יוסף: מתוך שהבדלה היא חכמה, כי החכם יודע להבדיל בין קדש לחול ובין טמא לטהור, קבעה בכרכת החכמה! שעל ידי הדעת אנו מכירים את מעלת המנוחה, ויודעים אנו להבדיל בין קודש לחול. (13)

ורבנן אמרי כי הטעם שמזכירין הבדלה בחונן הדעת, הוא: מתוך שהבדלה היא הזכרת יציאת הקודש וכניסת החול, לפיכך קבעה בתחלת ברכת החול, (14) שהיא "חונן הדעת", שהרי ג' ראשונות נאמרות אף בשבת. (15)

אמר רבי אמי: גדולה דעה שניתנה בתחלת ברכה של חול ב"חונן הדעת".

ואמר רבי אמי: גדולה דעה, לפי שניתנה בין שתי אותיות [שתי אזכרות השם]! שנאמר [שמואל א ב ג] "כי אל דעות ה'". (16)

וכל מי שאין בו דעה, אסור לרחם עליו, (17) שנאמר [ישעיה כז יא] "כי לא עם בינות הוא, על כן לא ירחמנו עושהו".

אמר רבי אלעזר: גדול מקדש, לפי שניתן

12. ע"פ ירושלמי, הביאו רב ניסים גאון.

13. רבינו יונה, והרשב"א כתב שלכן הקדימו את ברכת הדעת לפני כל ברכות הבקשה, כי לולי הדעת איך ידע למי יפנה לבקש צרכיו.

14. מג"א והגר"א [רצד] פירשו ע"פ הירושלמי, כי כמו שאסור לעשות מלאכה עד שיבדיל כך גם אסור לתבוע צרכיו קודם שיבדיל, ולכן צריך להבדיל קודם ברכות האמצעיות, וראה רא"ה ומהרש"א.

15. הגר"א [רצד] כתב שמנהגנו להתחיל ב"אתה חונן" ולומר גם "אתה חוננתנו" הוא לקיים את טעמי רב יוסף ורבנן, שכיון שקבעה בחונן הדעת משום שהיא חכמה, ראוי לפתוח ב"אתה חונן", אך צריך לומר בה גם "אתה

חוננתנו" כי היא תחילת ברכות החול, ואין לבקש על צרכיו לפני שמבדיל.

16. ביאר המהרש"א כי הדעת היא המדה העליונה שבג' מדות, חכמה בינה ודעת, והיא רוח הקדש, ולא אמרו בין שתי "תיבות ה'", אלא בין שתי "אותיות ה'", לפי שתיבות ה' אינן ככל תיבה המחוברת על ידי אותיות, ויש לה משמעות בפני עצמה, אלא מי שיש בו רוח הקדש [שהיא ה"דעת"] יודע לצרף את שמותיו של הקב"ה, [דעת" הוא לשון חיבור, כמו "והאדם ידע את חוה אשתו"]. וניתנה ה"דעת" בין "אל" שהוא דין, ל"ה'" שהוא רחמים, והיודע לצרפן יודע צירוף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ שהם דין ורחמים.

17. בבאר שבע [סנהדרין צב א] כתב שאין